

B1 SEVİYESİNDE TÜRKÇE ÖĞRENEN TÜRK SOYLU ÖĞRENCİLERİN KARŞILAŞTIĞI DİL EDİNİM SORUNLARI¹

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Öğr. Gör. Kamola NOSIROVA

Özbekistan Devlet Dünya Dilleri Üniversitesi

kamolanosirova@uzswlu.uz

ORCID: 0009-0002-5605-0253

DOI: [10.5281/zenodo.18158246](https://doi.org/10.5281/zenodo.18158246)

Gönderim Tarihi: 21.06.2025 Kabul Tarihi: 28.11.2025

Alıntı: NOSIROVA, K. (2023). B1 Seviyesinde Türkçe Öğrenen Türk Soylu Öğrencilerin Karşılaştığı Dil Edinim Sorunları. *Türkeri Dil ve Edebiyat Dergisi (TürkeriDE)*, 2, 23-31.

B1 Seviyesinde Türkçe Öğrenen Türk Soylu Öğrencilerin Karşılaştığı Dil Edinim Sorunları

ÖZ: Günümüzde, Türkiye Türkçesinin yabancı dil olarak öğretimi hızla yaygınlaşmakta ve bu süreçte Türk soylu öğrencilerin dil edinim süreçleri üzerine yapılan çalışmalar giderek önem kazanmaktadır. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrenciler arasında, ana diliyle yapısal benzerliklere sahip olmasına rağmen Türk soylu öğrencilerin de çeşitli zorluklar yaşadığı gözlemlenmektedir. Bu çalışma, B1 seviyesinde Türkçe öğrenen Türk soylu öğrencilerin karşılaştıkları dil edinim güçlüklerini belirlemeyi ve bu güçlüklerin dil öğrenme sürecine etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, nitel yöntem çerçevesinde yürütülmüş olup, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi DİLMER’de öğrenim gören 10 öğrencinin sınıf içi performanslarının gözlemlenmesiyle gerçekleştirilmiştir. Gözlemsel durum çalışması kapsamında öğrencilerin dört temel dil becerisindeki gelişimleri ve karşılaştıkları zorluklar analiz edilmiştir. Veriler, betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları, Türk soylu öğrencilerin özellikle yazma ve konuşma becerilerinde dil edinim zorlukları yaşadığını ortaya koymuştur. Yazılı anlatımda eklerin yanlış kullanımı, anlam kaymaları ve cümle yapı hataları yaygınken; konuşmada telaffuz farklılıkları ve kod kaymaları gözlemlenmiştir. Okuma becerisinde öğrenciler metinleri anlamakta zorlanmasa da eleştirel okuma ve çıkarım yapmada eksiklikler göstermiş, dinleme becerisinde ise mecaz ifadeleri anlamlandırmada güçlük yaşamışlardır. Sonuç olarak, Türk soylu öğrenciler için farklılaştırılmış öğretim yöntemleri ve materyallerin geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, Türk soylu öğrenciler, B1 seviyesi, dil öğrenme güçlükleri.

Language Acquisition Problems Encountered by Students of Turkish Origin Learning Turkish at the B1 Level

ABSTRACT: Today, the teaching of Turkey Turkish as a foreign language is becoming increasingly widespread, and studies focusing on the language acquisition processes of students of Turkish origin are gaining growing importance. Among learners of Turkish as a foreign language, it is observed that students of Turkish origin also experience various difficulties, despite the structural similarities between Turkish and their mother tongues. This study aims to identify the language acquisition difficulties encountered by students of Turkish origin learning Turkish at the B1 level and to examine the effects of these difficulties on the language learning process. The research was conducted within a qualitative framework and carried out through the observation of in-class performances of 10 students studying at Ankara Hacı Bayram Veli University DİLMER during the 2022–2023 academic year. Within the scope of an observational case study, students’ development and difficulties in the four basic language skills were analyzed. The data were evaluated using descriptive analysis. The findings reveal that students of Turkish origin experience language acquisition difficulties particularly in writing and speaking skills. In written expression, incorrect use of suffixes, semantic shifts, and sentence structure errors are common, while in speaking, pronunciation differences and code-switching were observed. In reading skills, although students did not have significant difficulty understanding texts, they showed deficiencies in critical reading and inference-making. In listening skills, they experienced difficulty in interpreting figurative expressions. As a result, the study recommends the development of differentiated teaching methods and materials tailored to students of Turkish origin.

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language; students of Turkish origin; B1 level; language learning difficulties.

Giriş

Türk dili, aynı kökten türeyen lehçeleriyle oldukça geniş bir coğrafyada konuşulmakta ve yaklaşık 250 milyonluk konuşur kitlesiyle dünyada en yaygın kullanılan diller arasında yer almaktadır. Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Azerbaycan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti gibi ülkelerde konuşulan Türkçenin farklı lehçeleri, alanyazında genellikle “Türk dilli” ya da “Türk soylu” kavramlarıyla ifade edilmektedir. Bu ülkelerin Türkiye ile sahip olduğu tarihî ve kültürel bağlar;

¹ Bu çalışma 17-19 Nisan 2025 tarihlerinde Bişkek’te düzenlenen V. Uluslararası Türk Uygurlu Kongresi’nde bildiri olarak sunulmuştur.

Türkiye'nin eğitim, kültür, sanat ve turizm alanlarındaki gelişmiş imkânlarıyla birleştiğinde, Türkiye Türkçesine yönelik ilginin her geçen gün arttığı görülmektedir (Durmuş, 2013).

Yabancılara Türkçe öğretiminde (YTÖ) hedef kitlenin doğru biçimde tanımlanması, öğrenme ortamında kullanılan materyallerin öğrenenlerin ihtiyaçlarına yönelik değiştirilmesi ve bu doğrultuda öğretim programlarının yapılandırılması büyük önem taşımaktadır (Delibaş & Ağıldere, 2019). Demir (2013), Türkçeyi öğrenen hedef kitleyi dört ana grupta ele alırken; Durmuş (2018), bu sınıflandırmayı daha ayrıntılı bir çerçevede ele alarak anadili Türkçe olanlar, Türkçeyi ikinci dil olarak öğrenenler, iki dilli bireyler ve Türk soylu öğrenenler şeklinde gruplandırmaktadır. Buna karşın, uygulamada bu farklı öğrenen gruplarına çoğu zaman aynı öğretim programlarının, ders materyallerinin ve ölçme-değerlendirme araçlarının uygulanması, öğrenme sürecinde çeşitli pedagojik sorunlara yol açmaktadır.

Türk soylu öğrenciler, Türkiye Türkçesini öğrenme sürecinde lehçeler arası benzerliklerden kaynaklanan birtakım avantajlara sahip olmakla birlikte, söz konusu benzerliklerin yol açtığı öğrenme yanılgılarıyla da karşı karşıya kalabilmektedir. TÖMER ve DİLMER gibi merkezlerde, Türkçeye ilk kez karşılaşan yabancı öğrencilerle Türk soylu öğrencilerin aynı sınıflarda öğrenim görmeleri, aynı materyalleri kullanmaları ve aynı ölçütlerle değerlendirilmeleri önemli sorunlar doğurmaktadır. Zira ana dili Türkçenin bir lehçesi olan bireylerle yürütülen Türkçe öğretimini, Türkçeye tamamen yabancı öğrenenlerle aynı kategoride ele almak pedagojik açıdan sağlıklı bir yaklaşım değil ve uzak dil yakın dil ilkesini ihlaldir (Yağmur, 2013, Delibaş, 2023).

Eğitim-öğretim sürecinin temel amacı, belirlenen hedeflere etkili ve nitelikli bir biçimde ulaşmaktır. Yabancı öğrencilerin okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerini dengeli biçimde geliştirebilmeleri, dil bilgisi yapılarını doğru kullanabilmeleri ve uygun ölçütlerle değerlendirilebilmeleri için öğretim programlarının hedef kitlenin özellikleri, ön bilgileri ve öğrenme deneyimleri dikkate alınarak hazırlanması gerekmektedir.

Türkiye Türkçesi ile yapısal açıdan büyük ölçüde benzerlik gösteren dilleri konuşan Türk soylu öğrencilerin, Türkçeye tamamen yabancı olan öğrencilere kıyasla daha az zorlandıkları bilinmektedir (Karatay ve Kartallıoğlu, 2012). Bununla birlikte, Türk soylu öğrenciler de Türkiye Türkçesini öğrenme sürecinde kendi içinde çeşitli güçlükler yaşamaktadır. Bu güçlüklerin başında, doğrudan anlama becerileriyle ilişkili sorunlar gelmekte; söz konusu sorunlar, diğer dil becerilerinin gelişimini de olumsuz etkilemektedir. Özellikle okuma becerisi, yabancı dil öğretiminde merkezi bir konuma sahip olup diğer becerilerin gelişimini doğrudan etkilemektedir. Okuma becerisinin geliştirilmesi, dil öğrenme sürecinin daha etkili ve verimli ilerlemesine katkı sağlamaktadır. Bu nedenle, ister Türk soylu ister yabancı kökenli olsun, Türkçe öğretiminde okuma becerisine öncelik verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Şen, 2015).

A1 ve A2 düzeylerinde öğrencilerin Türkiye Türkçesinin seslerini ayırt edebilme, sözcük ve cümlelerin temel anlamlarını kavrayabilme, okudukları metinler üzerinden dili doğru kullanabilme ve metnin amacını belirleyebilme gibi temel kazanımları edinmeleri beklenmektedir. Ancak yapılan gözlemler, Türk soylu öğrencilerin B1 düzeyine ulaştıklarında bu kazanımları ileri düzeyde geliştirmeleri gerekirken, çoğu zaman A1 ve A2 düzeyindeki bilgi ve becerilerle sınırlı kaldıklarını ortaya koymaktadır. Türk soylu öğrencilerin Türkiye Türkçesini öğrenirken devrik cümle kurma, tamlama hataları yapma, eklerin eksik ya da yanlış kullanımı, gereksiz tekrarlar, gereksiz sözcük kullanımı, cümle öğelerinde eksiklikler ve kip ya da kişi eklerinin işlev dışı kullanımı gibi hatalara sıkça rastlanmaktadır (Çelik, 2012).

Diller arasındaki yakınlık, Türk soylu öğrenciler için önemli bir avantaj olmakla birlikte, Türkçe öğretim sürecinde benimsenen bazı yanlış yaklaşımlar, öğrencilerin seviyeye uygun kazanımları edinmelerini engelleyebilmektedir. Bu durumun başlıca nedenleri arasında; Türk soylu öğrencilerin Türkçeye tamamen yabancı öğrencilerle aynı gruplarda eğitim almaları, her iki grup için aynı öğretim programlarının uygulanması, Türki diller arasındaki benzerliklerin öğrencilerin yeni dil öğrenmeye yönelik motivasyonlarını azaltması, Türk soylu öğrencilerin dil öğrenme sürecinde zaman kaybı yaşadıklarını düşünmeleri, "zaten biliyorum" algısıyla aşırı özgüven geliştirmeleri ve ders kitaplarındaki beceri etkinliklerinin Türk soylu öğrencilerin ihtiyaç ve seviyelerine uygun biçimde tasarlanmaması sayılabilir. Bu tür sorunların günümüzde pek çok TÖMER ve DİLMER uygulamasında ortaya çıktığı görülmektedir.

Bu çalışmada, yabancılara Türkçe öğretiminde program temelli eksikliklerden hareketle, B1 düzeyindeki Türk soylu öğrencilerin DİLMER'deki öğrenim süreçlerinin gözlemlenmesi, karşılaşılan güçlüklerin belirlenmesi ve Türk soylu öğrenciler ile diğer yabancı öğrenciler için farklılaştırılmış öğretim programlarının gerekliliğinin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi bağlamında Türk soylu öğrencilerin dil becerilerini hangi düzeyde geliştirdikleri, hangi alanlarda güçlük yaşadıkları ve mevcut öğretim programları çerçevesinde diğer yabancı öğrencilerle aynı düzeyde dil edinimi sağlayıp sağlayamadıkları incelenmiştir. Araştırma, nitel araştırma yaklaşımı temelinde yapılandırılmıştır. Nitel araştırmalar, olguların doğal ortamları içinde ele alındığı, araştırmacının sürece doğrudan müdahalede bulunmadığı ve anlamın derinlemesine yorumlanmasına olanak tanıyan bir yöntem olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2017).

Araştırmada desen olarak gözlemsel durum çalışması tercih edilmiştir. Durum çalışmaları, belirli bir olgunun ya da durumun kendi bağlamı içinde ayrıntılı biçimde incelenmesine olanak sağlayan nitel araştırma desenleri arasında yer almaktadır. Bu tür çalışmalar, karmaşık sosyal süreçlerin anlaşılmasında ve mevcut uygulamaların bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesinde sıklıkla kullanılmaktadır (Büyüköztürk vd., 2017). Subaşı ve Okumuş'a (2017) göre durum çalışması; tek bir durumun ya da olayın çeşitli boyutlarıyla derinlemesine ele alındığı, verilerin sistematik biçimde toplandığı ve gerçek ortamda ortaya çıkan süreçlerin ayrıntılı olarak incelendiği bir araştırma yöntemidir (s. 420).

Bu araştırmada ele alınan durum, Türk soylu öğrencilerin yabancı dil olarak Türkiye Türkçesini öğrenme sürecinde karşılaştıkları güçlükleri mevcut öğretim uygulamaları çerçevesinde ortaya koymak, elde edilen verileri analiz ederek derinlemesine anlamlandırmak ve bu doğrultuda öğretim sürecine yönelik nitelikli çıkarımlara ulaşmak amacıyla yapılandırılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evrenini, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (DİLMER)'de öğrenim gören yabancı öğrenciler oluşturmaktadır. Evreni temsil etmek amacıyla belirli ölçütler doğrultusunda seçilen sınırlı grup ise araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda, araştırmanın çalışma grubu, 2022–2023 eğitim-öğretim yılında aynı kurumda öğrenim gören Türk soylu öğrencilerden meydana gelmektedir.

Çalışma grubunun belirlenmesinde seçkisiz örnekleme yöntemleri arasında yer alan tabakalı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu yöntemle, araştırmanın amacına uygun olarak belirlenen alt gruplar arasından temsil gücü yüksek bir örneklem oluşturulması hedeflenmiştir. Araştırma kapsamında toplam 10 Türk soylu öğrenci, doğal öğrenme ortamı içinde gözlemlenmiş; veri toplama sürecinde yapılandırılmamış gözlem tekniğinden yararlanılmıştır.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, Türk soylu öğrencilerin kültürel ve dilsel benzerliklerinin Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenme süreçleri üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini ortaya koymak amacıyla veri toplama aracı olarak gözlem yönteminden yararlanılmıştır. Türk soylu öğrencilerin, diğer yabancı öğrencilerle birlikte aynı sınıflarda ve aynı düzeyde eğitim almalarının ve aynı öğretim programlarına göre öğrenim görmelerinin, dört temel dil becerisinin gelişimine ne ölçüde yansıdığını belirlemek amacıyla gözlem yöntemi tercih edilmiştir.

Gözlem yönteminin araştırma sürecindeki temel ayırt edici özelliği, doğal ortamlarda gerçekleşen durumların doğrudan izlenmesine ve verilerin birinci elden elde edilmesine olanak sağlamasıdır. Bu yönüyle gözlem, öğrenme-öğretme sürecinde ortaya çıkan davranışların, etkileşimlerin ve gelişimlerin bütüncül biçimde değerlendirilmesine imkân tanımaktadır (Cohen, Manion ve Morrison, 2007, s. 396'dan akt. Alyılmaz & Er, 2016, s. 1396).

Bu bağlamda araştırmada yapılandırılmamış gözlem tekniği kullanılmıştır. Yapılandırılmamış gözlem, gözlem öncesinde katı bir çerçevenin belirlenmediği, gözlemcinin süreci esnek bir biçimde takip edebildiği ve ortaya çıkan durumlara göre veri toplayabildiği bir yaklaşımı ifade etmektedir. Bu teknik, özellikle sınıf içi uygulamaların ve öğrenen davranışlarının doğal akışı içerisinde ayrıntılı biçimde incelenmesine olanak sağlamaktadır (Büyüköztürk vd., 2017).

Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Betimsel analiz, nitel verilerin önceden belirlenen temalar çerçevesinde düzenlenmesini, açık ve sistematik bir biçimde sunulmasını ve elde edilen bulguların anlamlandırılmasını amaçlayan bir analiz yaklaşımıdır. Bu doğrultuda, gözlem yoluyla elde edilen veriler düzenlenmiş; bulgular açıklanmış, yorumlanmış ve araştırmanın amaçları doğrultusunda sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırma sürecinde Türk soylu öğrencilerin derse katılım durumları, sınıf içi etkileşimleri ve dil öğrenme süreçleri gözlemlenmiş; bu öğrencilerin diğer yabancı öğrencilerle benzerlik ve farklılık gösteren yönleri not edilmiştir. On günlük (toplam 60 saatlik) gözlem sürecinin ardından elde edilen veriler, temalar hâlinde sınıflandırılarak tablolar aracılığıyla analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, Türk soylu öğrencilerin öğrenim etkinliklerine katılım biçimleri ve dil edinim süreçlerine ilişkin çıkarımlarda bulunulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliğin sağlanabilmesi için verilerin ayrıntılı biçimde kaydedilmesi, sistematik ve dikkatli notlandırma yapılması ve elde edilen verilerin incelenen olguları doğru yansıtabilecek şekilde betimlenmesi büyük önem taşımaktadır (Büyüköztürk vd., 2017). Bu çalışmada veriler yalnızca gözlem yöntemiyle toplanmış; gözlem süreci boyunca araştırmacı tarafından düzenli ve sistematik alan notları tutulmuştur. Gözlenen durumların doğal akışı içinde ve tarafsız bir bakış açısıyla betimlenmesine özen gösterilmesi, araştırmanın güvenilirliğini artıran unsurlar arasında yer almaktadır.

Bununla birlikte, verilerin tek bir gözlemci tarafından toplanmış olması ve gözlem süresinin belirli bir zaman aralığıyla sınırlı kalması, araştırmanın geçerliğini sınırlayan etkenler olarak değerlendirilmektedir. Bu durum, elde edilen bulguların genellenebilirliğini kısıtlamakta; ancak çalışmanın amaçladığı bağlam içinde derinlemesine ve ayrıntılı betimleme sunmasına engel teşkil etmemektedir.

Bulgular

Bu bölümde, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (DİLMER)'de B1 düzeyinde öğrenim gören 17 kişilik yabancı öğrenci grubunda yer alan 10 Türk soylu öğrencinin yaklaşık 60 saatlik ders süresince gerçekleştirilen sistematik gözlemleri sonucunda elde edilen bulgular sunulmaktadır. Öğrencilerin okuma, yazma, dinleme ve konuşma olmak üzere dört temel dil becerisi ile dil bilgisi alanındaki gelişimleri, karşılaştıkları güçlükler ve başarı durumları gözlem formları ve ders içi alan notlarına dayalı olarak analiz edilmiştir. Bulgular, her bir dil becerisine ilişkin olarak oluşturulan tablolarla desteklenmiştir.

Okuma Becerisine İlişkin Bulgular

Türk soylu öğrencilerin okuma becerilerine ilişkin gözlem sonuçları Tablo 1'de sunulmaktadır. Bulgular incelendiğinde, öğrencilerin büyük bir bölümünün Türkçe metinleri akıcı biçimde okuma ve okuma odaklı ders etkinliklerine uyum sağlama konusunda başarılı oldukları görülmektedir. Buna karşılık, cümle içinde kelimeleri bağlama uygun kullanma, görsellerden yararlanarak anlamlı cümleler oluşturma ve okunan metinlerden çıkarım yapma gibi üst düzey bilişsel becerilerde başarı oranının belirgin biçimde düştüğü tespit edilmiştir.

Tablo 1.

Türk Soylu Öğrencilerin Okuma Becerilerine Yönelik Gözlem Sonuçları (Başarılı/Başarısız Dağılımı)

Dikkat edilen kazanımlar	Başarılı Türk soylu öğrenciler	Başarısız Türk soylu öğrenciler
1. Türkçe metinleri anlamlı ve akıcı şekilde okumak.	8	2
2. Türkçe sesleri doğru telaffuz etmek.	4	6
3. Cümle içinde kelimeleri anlamına uygun kullanmak.	2	8
4. Ders etkinliklerine (okuma odaklı) etkin katılım sağlamak.	7	3
5. Görsellerden yola çıkarak anlamlı cümleler kurmak.	4	6
6. Ders kitabı alıştırmalarını yönergelere uygun ve zamanında yapmak.	4	6
7. Okuma metinlerinin konularına ilgi göstermek.	5	5
8. Kültürel eleştirmelere aktif katılmak.	10	0
9. Okuduğu metinlerden çıkarımda bulunmak.	4	6

Ayrıca öğrencilerin yarısının okuma metinlerinin konularına yeterli düzeyde ilgi göstermediği, bunun da metni derinlemesine anlama ve dikkat sürecini olumsuz etkilediği gözlemlenmiştir. Gözlem sürecinde elde edilen bulgular, Türk soylu öğrencilerin ana dilleri ile Türkiye Türkçesi arasındaki benzerliklerin, dil öğrenme sürecinde hem kolaylaştırıcı hem de sınırlandırıcı etkiler oluşturabildiğini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin bir kısmının “zaten biliyorum” algısıyla metinleri yüzeysel okudukları, ayrıntılı anlama ve çıkarım yapma becerilerini yeterince geliştiremedikleri belirlenmiştir. Bu durum, okuma becerisinin yalnızca teknik bir yeterlik değil; aynı zamanda bilişsel farkındalık ve öğrenme disipliniyle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir.

Yazma Becerisine İlişkin Bulgular

Türk soylu öğrencilerin yazma becerilerine ilişkin gözlem sonuçları Tablo 2’de sunulmuştur. Bulgular, dil ve kültür yakınlığına rağmen öğrencilerin yazılı anlatımda çeşitli güçlüklerle karşılaştığını ortaya koymaktadır. Özellikle Türkiye Türkçesine özgü ses bilgisi özelliklerine uyum sağlama ve dil bilgisi kurallarını doğru biçimde uygulama konularında önemli eksiklikler gözlemlenmiştir.

Tablo 2.

Türk Soylu Öğrencilerin Yazma Becerilerine Yönelik Gözlem Sonuçları (Başarılı/Başarısız Dağılımı)

Dikkat edilen kazanımlar	Başarılı Türk soylu öğrenciler	Başarısız Türk soylu öğrenciler
1. Türkiye Türkçesindeki ses bilgisi özelliklerine uyarak yazabilmek.	2	8
2. Kelimeleri anlamsal bağlayabilmek.	5	5
3. Ekleri dil bilgisi kurallarına göre ekleyebilmek.	3	7

4. Fikirlerini yazılı olarak ifade edebilmek.	5	5
5. Görsellerden yola çıkarak kısa metinler yazabilmek.	5	5
6. Kelimeleri Türkiye Türkçesindeki anlamıyla kendi dilindeki anlamını ayırt edebilmek.	3	7
7. Dil bilgisi kurallarını ezberleyebilmek.	5	5

Öğrencilerin yazma sürecinde en fazla zorlandıkları alanlardan biri, ana dillerindeki dil bilgisi yapılarının Türkiye Türkçesine aktarılmasıdır. Bu durum özellikle ünlü uyumu kuralına uyum sağlanamaması şeklinde kendini göstermektedir. Öğrencilerin ana dillerinde bu kuralın bulunmaması, yazılı anlatımda hata oranının artmasına neden olmaktadır. Gözlem verilerine göre en yüksek başarısızlık oranının bu kazanımda görülmesi, söz konusu yapısal farklılığın yazma becerisi üzerindeki etkisini açık biçimde ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte, kelimeleri anlamsal bağlam içinde kullanma, fikirleri yazılı olarak ifade etme ve görsellerden hareketle kısa metinler oluşturma gibi kazanımlarda başarı oranlarının dengeli dağıldığı görülmüştür. Bu durum, grup içinde bireysel farklılıkların bulunduğunu ve dil bilgisi temelli eksikliklerin genel yazma başarısını doğrudan etkilediğini göstermektedir.

Dinleme Becerisine İlişkin Bulgular

Türk soylu öğrencilerin dinleme becerilerine ilişkin bulgular Tablo 3'te yer almaktadır. Bulgular, öğrencilerin dinleme becerilerinde genel olarak olumlu bir performans sergilediklerini göstermektedir.

Tablo 3.

Türk Soylu Öğrencilerin Dinleme Becerilerine Yönelik Gözlem Sonuçları (Başarılı/Başarısız Dağılımı)

Dikkat edilen kazanımlar	Başarılı Türk soylu öğrenciler	Başarısız Türk soylu öğrenciler
1. Türkiye Türkçesinin sesli özelliklerini kendi dilinden ayırt edebilme.	9	1
2. Mecaz ifadeleri anlayıp kullanabilme.	6	4
3. Dinlediği ya da izlediği haberlerden çıkarımlar yapabilme.	6	4
4. Dinlediği metni özetleyebilme.	8	2
5. Görüntülü/sesli ya da doğal ortamda dinlediklerini yazılı ya da sözlü anlatabilme.	8	2

Türkiye Türkçesinin ses özelliklerini ayırt edebilme ve dinlenen metni özetleyebilme gibi temel dinleme kazanımlarında yüksek başarı oranlarına ulaşılması, ana dilleri ile Türkçe arasındaki fonetik ve yapısal benzerliklerin bu beceriyi desteklediğini düşündürmektedir. Buna karşın, mecaz ifadeleri anlama ve dinlenen ya da izlenen metinlerden çıkarım yapma gibi daha üst düzey bilişsel süreçleri gerektiren kazanımlarda başarı oranının görece düşük olduğu belirlenmiştir. Bu durum, dinleme becerisinin yalnızca işitsel algıya değil; aynı zamanda kültürel ve bağlamsal bilgilerin etkin kullanımına dayandığını ortaya koymaktadır. Türk soylu öğrencilerin kültürel yakınlıklarına rağmen mecaz anlamları ve çıkarımsal bilgileri anlamlandırma konusunda daha fazla uygulamaya ihtiyaç duydukları söylenebilir.

Konuşma Becerisine İlişkin Bulgular

Türk soylu öğrencilerin konuşma becerilerine ilişkin gözlem sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur. Bulgular, öğrencilerin konuşma becerilerinde belirgin güçlükler yaşadıklarını göstermektedir. Özellikle Türkiye Türkçesine özgü telaffuz kurallarına uyum sağlama, ana dilleri ile Türkiye Türkçesini ayırt ederek konuşabilme ve akıcı konuşma becerilerinde başarısızlık oranının yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.

Türk Soylu Öğrencilerin Konuşma Becerilerine Yönelik Gözlem Sonuçları (Başarılı/Başarısız Dağılımı)

Dikkat edilen kazanımlar	Başarılı Türk soylu öğrenciler	Başarısız Türk soylu öğrenciler
1. Türkiye Türkçesi telaffuz kurallarına uygun konuşabilmek.	3	7
2. Görsellerden yola çıkarak olayları doğru anlatabilmek.	6	4
3. Türkiye Türkçesiyle kendi dilini ayırt ederek konuşabilmek.	2	8
4. Türkiye Türkçesinde akıcı konuşabilmek.	2	8

Öğrencilerin konuşma sırasında gereksiz tekrarlar yapmaları ve kendi dillerinden sözcükler kullanmaları, konuşma akıcılığını ve iletişim etkinliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Görsellere dayalı anlatım etkinliklerinde görece daha başarılı olmaları, görsel destekli uygulamaların konuşma becerisinin geliştirilmesinde etkili bir araç olabileceğini göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Türk soylu öğrencilerin konuşma becerilerinde yaşadıkları güçlüklerin temelinde fonetik farklılıklar, sınırlı konuşma pratiği ve ana dil aktarımı yer almaktadır. Bu bulgular doğrultusunda, konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik olarak telaffuz odaklı çalışmaların artırılması, etkileşim temelli ve görsel destekli öğretim yöntemlerinin uygulanması önerilmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma, Türk soylu öğrencilerin diğer yabancı öğrencilerle birlikte karma sınıflarda öğrenim görmelerinin, dil edinim süreçlerine yansıyan avantaj ve güçlükleri ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda, Türk soylu öğrencilerin dilsel ve kültürel özelliklerinin öğretim sürecinde yeterince dikkate alınmamasının, öğrenme çıktıları üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Araştırma bulguları, Türk soylu öğrenciler için ayrı öğretim programlarının, ders materyallerinin ve farklılaştırılmış yöntem ve tekniklerin geliştirilmesinin gerekliliğine işaret etmektedir.

Araştırma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde gözlemsel durum çalışması deseni kullanılarak yürütülmüş; doğal sınıf ortamında öğrencilerin dil becerilerine yönelik performansları incelenmiştir. Araştırmanın evrenini, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (DİLMER)'de yabancı ve Türk soylu öğrencilerin birlikte öğrenim gördüğü karma sınıflar oluşturmuştur. Çalışma grubu, tabakalı seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenen 10 Türk soylu öğrenciden oluşmuştur. Veri toplama sürecinde yapılandırılmamış gözlem tekniğinden yararlanılmış; elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir.

Araştırma bulguları, Türk soylu öğrencilerin dört temel dil becerisinde farklı düzeylerde güçlüklerle karşılaştıklarını ortaya koymaktadır. Okuma becerisinde öğrencilerin metinlerin genel anlamını kavrayabildikleri; ancak sözcüklerin bağlama uygun kullanımı, eleştirel okuma ve çıkarım yapma gibi üst düzey bilişsel becerilerde yetersizlikler yaşadıkları belirlenmiştir. Yazma becerisinde ise özellikle Türkiye Türkçesine özgü dil bilgisi kuralları ve eklerin kullanımında belirgin güçlükler gözlemlenmiştir. Öğrencilerin

ana dillerindeki sözcük ve yapıların yazılı anlatıma aktarılması, anlam bozukluklarına ve yapısal hatalara yol açmaktadır.

Dinleme becerisi, diğer becerilere kıyasla öğrencilerin görece daha başarılı oldukları bir alan olarak öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, mecaz anlam içeren ifadelerin anlaşılması ve dinlenen metinlerden çıkarım yapılması gibi üst düzey dinleme becerilerinde öğrencilerin zorlandıkları görülmüştür. Konuşma becerisi ise Türk soylu öğrencilerin en fazla güçlük yaşadıkları alan olarak dikkat çekmektedir. Türkiye Türkçesine özgü telaffuz kurallarına uyum sağlayamama, ana dilden kaynaklanan sesletim alışkanlıkları ve kod kaymaları, öğrencilerin akıcı ve doğru konuşmalarını sınırlamaktadır.

Elde edilen sonuçlar, dil ve kültür bakımından yakınlık gösteren Türk soylu öğrencilerle Türkçeye tamamen yabancı öğrencilerin aynı sınıf ortamında eğitim almalarının, her iki grup için de dil edinim sürecini olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir. Bu nedenle öğretim programlarının, ders materyallerinin ve kullanılan öğretim yöntemlerinin öğrenci gruplarının dilsel özelliklerine göre farklılaştırılması gerekmektedir. Özellikle Türk soylu öğrenciler için dil bilgisi temelli destekleyici çalışmaların ve konuşma becerisini geliştirmeye yönelik uygulamaların artırılması, öğrenme sürecinin etkililiğini artıracaktır.

Araştırma bulguları, alanyazındaki bazı çalışmalarla örtüşmektedir. Biçer ve Alan (2019), Türk soylu öğrencilerin dil ve kültür yakınlığı sayesinde Türkçeyi daha kolay öğrendiklerini belirtmektedir. Bu çalışma da söz konusu görüşü desteklemekle birlikte, Türk soylu öğrencilerin özellikle yazma ve konuşma becerilerinde önemli güçlükler yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Benzer biçimde Şahin (2008), Türk soylu öğrencilerin önceki dil alışkanlıklarından uzaklaşmakta ve yeni dil kurallarına uyum sağlamakta zorlandıklarını ifade etmektedir. Mevcut araştırmanın bulguları, bu tespitleri destekler niteliktedir ve Türk soylu öğrencilerin dil öğrenme sürecinde yapılandırılmış ve hedefe yönelik desteklere ihtiyaç duyduklarını göstermektedir.

Sonuç olarak, Türk soylu öğrenciler için farklılaştırılmış öğretim programlarının, materyallerin ve yöntemlerin geliştirilmesi; öğrencilerin güçlü oldukları alanların desteklenmesine ve zayıf oldukları becerilerde ilerleme kaydetmelerine katkı sağlayacaktır. Eğitim uygulamalarında yapılacak bu tür düzenlemelerin, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde hem öğrenme sürecini hızlandıracağı hem de öğrencilerin motivasyonunu ve akademik başarısını artıracığı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Alyılmaz, C., & Er, O. (2016). Yabancılar Türkçe öğretimi uygulamalarında öğretmenlerin kültürel farkındalık oluşturmadaki etkisinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(3), 1392–1413.
- Arıcı, A. F., & Taşkın, Y. (2019). Okuma becerisinin diğer becerilerle ilişkisi. *International Journal of Field Education*, 5(2), 185–194.
- Biçer, N., & Alan, Y. (2019). Türk soylulara Türkçe öğretimi ile ilgili çalışmalara genel bir bakış. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), 143–157.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (23. baskı). Pegem Akademi.
- Çelik, M. E. (2012, Mayıs). Samsun'da öğrenim gören Türk soylu öğrencilerin yazılı anlatım becerilerinin söz dizimi ve anlatım bozuklukları açısından incelenmesi. *Uluslararası Samsun Sempozyumu*. Samsun, Türkiye.
- Delibaş, M., & Timur Ağildere, S. (2019). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Eylem Odaklı Yaklaşım ve Öğrenenlerin Tutumlarına Yönelik Etkisi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 7(2), 273-293.
- Delibaş, M. (2023). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimini Etkileyen Faktörler ve Ortak Benzerlikler Oluşturma Süreci. İ. Aras, G. Köşker & G. Karasu (Ed). *Yabancı Dil Öğretiminde Dil ve Kültür içinde*, 115-154. Dorlion Yay.
- Durmuş, M. (2013). Türkçenin yabancılar öğretilmesi: Sorunlar, çözüm önerileri ve yabancılar Türkçe öğretilmesinin geleceğiyle ilgili görüşler. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 209–212.

- Durmuş, M. (2018). Dil öğretiminin temel kavramları üzerine düşünceler: Yabancılara Türkçe öğretimi mi, yabancı dil veya ikinci dil olarak Türkçe öğretimi mi? *Türkbilig*, 2018(35), 181–190.
- Karatay, H., & Kartallıoğlu, N. (2012). Kırgız öğrencilerin Türkiye Türkçesi öğrenmeye ilişkin tutumları. *Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Araştırmalar Dergisi*, 4, 1–11.
- Subaşı, M., & Okumuş, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419–426.
- Şahin, M. (2008). *Güvenlik Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenirken karşılaştıkları zorluklar* (Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı.
- Şen, E. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde okuma becerisini geliştirmek üzere “bellek stratejilerinin” kullanımı. *e-Dil Dergisi*, 4, 64–82.
- Yağmur, K. (2013). Dil öğretiminde anadili, ikinci dil ve yabancı dil kavramları. A. M. Durmuş & B. A. Okur (Eds.), *Yabancılara Türkçe öğretimi* (ss. 181–200). Grafiker Yayınları.